

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 20 Gorffennaf, 2021

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Peter Rogers(Cadeirydd) Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg) (Is-gadeirydd) Cynghorwyr Jeff Evans, John Griffith, Gwilym O. Jones, Dylan Rees, Alun Roberts, Margaret Roberts.
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg (AS) Prif Gynghorydd Iechyd a Diogelwch Corfforaethol (SN) (ar gyfer eitem 3) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Richard Griffiths, Mrs Annwen Morgan, (Prif Weithredwr), Mr Rhys Hughes (Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc)
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid), Mr Alan Hughes (Arweinydd Archwilio – Archwilio Perfformiad, Archwilio Cymru), Yvonne Thomas (Arweinydd Archwilio Ariannol – Archwilio Cymru), Prif Archwilydd Mewnol (NW), Mr Gareth Williams (Gohebydd Democratiaeth Leol)

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod rhithwir hwn o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

1. DATGAN DIDDORDEB

Ni wnaeth unrhyw un ddatgan diddordeb.

2. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 23 Mehefin, 2021 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

3. ADRODDIAD BLYNYDDOL IECHYD A DIOGELWCH CORFFORAETHOL 2020/21

Cyflwynwyd adroddiad y Prif Gynghorydd Iechyd a Diogelwch Corfforaethol oedd yn nodi perfformiad yr Awdurdod o ran Iechyd a Diogelwch yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill, 2020 a 31 Mawrth, 2021 i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Dywedodd y Prif Gynghorydd Iechyd a Diogelwch Corfforaethol fod yr adroddiad blynyddol yn cael ei gyflwyno ar ffurf a bennir gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) sydd

wedi datblygu fframwaith a chanllawiau ar gyfer cynhyrchu adroddiadau perfformiad iechyd a diogelwch blynyddol. Ni fwriadwyd i'r fframwaith fod yn ddadansoddiad cynhwysfawr o iechyd a diogelwch ond dylai helpu i nodi ymrwymiad, gallu a chyfeiriad y broses rheoli iechyd a diogelwch galwedigaethol. Dyma brif bwyntiau'r adroddiad –

- Mae argyfwng Covid 19 wedi cael lle amlwg yn y gwaith a wnaed gan y Cyngor yn ystod 2020/21. Trwy ffurfio'r Tîm Ymateb Rheoli Argyfwng (EMRT) i oruchwylio'r ymateb corfforaethol i bandemig y Coronafeirws a'r holl weithgareddau a'r gwaith cysylltiedig wrth ymateb i'r pandemig, roedd yn bosibl gweithredu mesurau rheoli risg tynn i fynd i'r afael â'r risg iechyd.
- Roedd cyflwyno cynlluniau ac asesiadau risg i'r EMRT cyn caniatáu i waith gael ei wneud yn sicrhau bod gwaith yn cael ei wneud mewn modd mor ddiogel â phosibl. Ni ddylid diystyru faint o waith a wnaed i sicrhau bod y Cyngor yn parhau i ddarparu gwasanaethau. Yn ystod y flwyddyn y cyfeiria'r adroddiad ati, datblygwyd fformatau asesu risg newydd, canllawiau newydd a chynlluniau gweithredu newydd i fynd i'r afael â'r risg o Covid 19 fel yr esbonir yn fanylach yn adran 9 o'r adroddiad. Cafodd cyfanswm o 482 o asesiadau risg ac adolygiadau eu cynnal yn ystod y flwyddyn a cheir dadansoddiad ohonynt yn Nhabl 15. Mae'r broses asesu risg yn broses barhaus, gydag asesiadau risg yn cael eu hadolygu'n gyson i sicrhau y datblygir asesiadau risg cyfredol a newydd.
- Ni weithredwyd y Cynllun Iechyd a Diogelwch Corfforaethol ar gyfer 2020/21 oherwydd yr angen i fynd i'r afael â'r gofynion uniongyrchol oedd yn deillio o argyfwng Covid 19. Mae'r rhan fwyaf o'r camau gweithredu o'r cynllun wedi'u hymgorffori yng nghynllun 2021/22 gan gydnabod y risgiau ychwanegol a'r gofynion o ran byw, gweithio a darparu gwasanaethau mewn byd Covid 19. Gwnaed rhai newidiadau i'r cynllun i gydnabod bod angen o bosibl ychwanegu materion a allai godi yn ystod yr argyfwng parhaus.
- Mae'r adroddiad yn cynnwys cymharu data ar gyfer damweiniau a digwyddiadau a adroddwyd yn ystod 2020/21 a'r data ar gyfer digwyddiadau gweithwyr yn unig gyda'r un data ar gyfer 2018/19 a 2019/20. Ar gyfer y ddau gategori bu gostyngiad sylweddol yn nifer y digwyddiadau yn 2020/21 (gweler Tablau 1 i 6) o'i gymharu â'r ddwy flynedd flaenorol sy'n uniongyrchol gysylltiedig â'r gostyngiad yn nifer y gwasanaethau oedd yn gweithredu a'r ffaith bod llai o weithgareddau o dan gyfyngiadau Covid 19. Mae'r ffigurau'n dangos cynnydd mewn digwyddiadau ar gyfer ail a thrydydd chwarter y flwyddyn sy'n adlewyrchu'r cyfnodau pan ail-agorodd ysgolion sydd, yn y gorffennol, i gyfri am y nifer uchaf o ddigwyddiadau fesul gwasanaeth.
- Cafodd y pandemig parhaus effaith sylweddol hefyd ar ddarparu hyfforddiant yn ystod 2020/21 gyda sesiynau ystafell ddosbarth yn cael eu hatal a hyfforddiant yn symud ar-lein lle y bo'n ymarferol. Serch hynny, llwyddwyd i gynnal cyfanswm o 13 o sesiynau iechyd a diogelwch corfforaethol a chymerodd cyfanswm o 81 ran ynddynt; roedd y rhain yn cynnwys sesiynau ystafell ddosbarth gyda chapasiti cyfyngedig lle cynhelid asesiad risg yn gysylltiedig â Covid ar eu cyfer ymlaen llaw. Mae Tabl 7 yr adroddiad yn rhoi dadansoddiad o'r sesiynau iechyd a diogelwch corfforaethol a gynhaliwyd a'r niferoedd yn bresennol ac mae Tabl 8 yn dangos nifer y modiwlau E-Ddysgu iechyd a diogelwch corfforaethol a gwblhawyd. Yn ogystal â'r ddarpariaeth hyfforddiant corfforaethol, parhaodd cyrsiau iechyd a diogelwch ac E-Ddysgu i gael eu trefnu o amgylch y cyfyngiadau parhaus ar gyfer y sector gofal cymdeithasol (gweler Tablau 9 a 10).
- Mae iechyd a lles staff wedi bod yn flaenoriaethau allweddol yn ystod y pandemig ac mae sawl menter wedi'u cyflwyno yn 2020/21 gan gynnwys tudalen Llesiant Gweithio o Gartref. Ers hynny mae hyn wedi datblygu'n adran Iechyd a Lles ac mae bellach yn cynnwys nifer o dudalennau ar themâu iechyd a lles penodol a chofrestrwyd 1,343 o ddefnyddwyr ym mis olaf 2020/21. Mae Tabl 12 yn yr adroddiad yn dangos nifer y sesiynau iechyd a lles corfforaethol a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn ar gyfer y cyrsiau a gofnodwyd a'r nifer yn bresennol, tra bod Tabl 13 yn darparu'r un data ar gyfer sesiynau

iechyd a lles gofal cymdeithasol; Mae Tabl 14 yn rhoi gwybodaeth am nifer y modiwlau E-Ddysgu iechyd a lles a gwblhawyd.

- Mae'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) wedi gwneud rhywfaint o waith rhagweithiol yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â Covid 19 gan gynnwys archwilio chwe ysgol yn Ynys Môn i asesu mesurau rheoli Covid; ni chododd unrhyw faterion o bwys. Yn Ionawr 2020 cwblhawyd y dasg o gydymffurfio â Hysbysiad Gwella a gyflwynwyd gan yr HSE ym mis Rhagfyr 2018 mewn perthynas ag achos Syndrom Dirgryniad Llaw-Braich (HAVS) a derbyniwyd llythyr cadarnhau. Mae gwaith wedi parhau i fonitro'r mesurau rheoli a weithredwyd o ganlyniad i'r Hysbysiad Gwella sy'n cynnwys cyfarfodydd rheolaidd gyda'r Prif Weithredwr, Pennaeth Gwasanaethau Tai, y Swyddog Iechyd a Diogelwch Tai ac Iechyd a Diogelwch Corfforaethol.
- Gellir ystyried y ffordd y rheolodd yr EMRT argyfwng Covid-19 yn llwyddiant allweddol yn ystod y flwyddyn yn ogystal â'r cyflenwadau parhaus o gyfarpar diogelu personol a ddisbarthwyd. Dylid ystyried y capasiti ar gyfer y math o adroddiadau sy'n cynhyrchu'r Adroddiadau Sefyllfa wythnosol sy'n rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i uwch reolwyr am gapasiti staff, y gwaith a wnaed a meysydd pryder posibl wrth fonitro perfformiad iechyd a diogelwch y Cyngor yn y dyfodol. Yn yr un modd, gallai'r ffordd gyflym ac effeithlon y cafodd y Porth Dysgu ei addasu fel dull o ddarparu gwybodaeth a hyfforddiant penodol ar risgiau a mesurau rheoli Covid-19, helpu i ddarparu mynediad at hyfforddiant a gwybodaeth am bynciau iechyd a diogelwch eraill.

Diolchodd y Pwyllgor i'r Swyddog am yr adroddiad a chododd y pwyntiau canlynol am y wybodaeth a gyflwynwyd –

- Materion yn ymwneud â darparu hyfforddiant a phresenoldeb mewn hyfforddiant, yn enwedig y cymhlethdodau o ran darparu hyfforddiant wyneb yn wyneb yn ystod pandemig Covid. Eglurodd y Cyngorydd Iechyd Corfforaethol, pan oedd angen hyfforddiant gloywi, eu bod wedi ceisio gwneud hynny'n ddiogel yn hytrach na chynnal digwyddiadau hyfforddi lle'r oedd cyfranogwyr yn bresennol fel grŵp, e.e. mae tystysgrifau hyfforddiant Cymorth Cyntaf yn para tair blynedd cyn y bydd yn rhaid eu hadnewyddu. Dim ond yn ystod y misoedd diwethaf y mae ail-gyflwyno hyfforddiant yn bersonol wedi'i ystyried wrth i'r cyfyngiadau ganiatáu hynny, fel arall mae'r Adran Adnoddau Dynol wedi llwyddo i addasu rhan fawr o'r sesiynau hyfforddi i fod yn rhai rhithwir.
- Goblygiadau iechyd a lles gweithio o bell a threulio mwy o amser ar y sgrin a ph'un ai a yw'r rhain yn cael mwy o sylw yn y Cynllun Gweithredu Iechyd a Diogelwch Corfforaethol. Cadarnhaodd y Cyngorydd Iechyd a Diogelwch Corfforaethol fod lles gweithwyr yn ystyriaeth ers dechrau'r pandemig pan ddaeth trefniadau gweithio o gartref yn orfodol. Mae modiwl hyfforddi ar-lein i alluogi staff gynnal eu hasesiad Offer Sgrin Arddangos (DSE) eu hunain ar gael ac mae'n helpu staff i nodi'r hyn y mae angen iddynt ei wneud i sicrhau bod eu man gwaith a'u gweithfan gartref yn addas; mae'n ofynnol i bob aelod o staff mewn swyddi sy'n cynnwys defnyddio offer sgrin arddangos yn rheolaidd gwblhau'r modiwl. Roedd hon yn agwedd ar y gweithle a oedd yn cael ei hystyried cyn y pandemig ond sydd bellach yn cael mwy o sylw oherwydd Covid-19 ac sydd wedi cael ei chydabod fel risg sylweddol. Os oedd staff yn canfod problemau ar ôl cynnal yr asesiad DSE, câi offer ychwanegol ei ddarparu iddynt i'w galluogi i weithio'n ddiogel gartref.
- Yr oedi wrth gydymffurfio â'r Hysbysiad Gwella a gyflwynwyd gan yr HSE mewn perthynas â'r achos HAVS a'r sefyllfa bresennol. Eglurodd y Cyngorydd Iechyd a Diogelwch Corfforaethol fod yr achos yn un hanesyddol ac fe'i hysbyswyd i'r HSE am ei fod yn cynnwys cyflwr galwedigaethol (syndrom dirgryniad braich llaw) y gellir adrodd arno o dan RIDDOR; yn dilyn arolygiad gan yr HSE, cyflwynwyd hysbysiad gwella gydag amserlen o chwe mis i gydymffurfio ag ef. Y rheswm am yr oedi oedd yr amser a gymerwyd i ddilysu'r wybodaeth a ddarparwyd gan y Cyngor a oedd yn cynnwys

cyfarfodydd gyda swyddogion y Cyngor; unwaith y cwblhawyd y broses honno a bod yr HSE yn fodlon, cynhaliwyd cyfarfod cwblhau i adolygu'r dogfennau a derbyniwyd llythyr cadarnhau maes o law. Mae'r mesurau rheoli presennol sydd yn eu lle yn bodloni amod yr HSE o ran yr hyn yr oedd angen ei wneud, ac mae'r sefyllfa'n destun monitro mewnol parhaus gan Swyddogion y Cyngor a hefyd y Prif Weithredwr.

Penderfynwyd derbyn yr Adroddiad Blynyddol Iechyd a Diogelwch Corfforaethol ar gyfer 2020/21 a chymeradwyo'r argymhelliad ynddo y dylai'r Cyngor ddilyn y cynllun strategol ar gyfer rheoli lechyd a Diogelwch a gweithredu'r Cynllun Gweithredu Iechyd a Diogelwch Corfforaethol gan gydnabod hefyd, oherwydd sefyllfa barhaus Covid 19, y gallai'r camau gweithredu yn y Cynllun Gweithredu Iechyd a Diogelwch Corfforaethol gael eu gohirio neu eu disodli gan gamau gweithredu mwy brys i fynd i'r afael â risg Covid 19.

NI CHYNGIWIYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

4. ADRODDIAD BLYNYDDOL AR REOLI'R TRYSORLYS 2020/21

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 a oedd yn cynnwys Adolygiad Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2020/21 i'r Pwyllgor ei ystyried. Paratoir yr adroddiad i gydymffurfio â'r rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a gyda Chynllun Dirprwyo Rheoli Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2020/21 ac mae'n un o driawd o adroddiadau rheoli trysorlys a gyhoeddir yn unol â'r gofynion adrodd sylfaenol ar gyfer 2020/21. Mae'r adroddiad yn rhoi trosolwg o weithgareddau benthyca a buddsoddi'r Cyngor yn ystod y flwyddyn ac yn amlygu perfformiad yn erbyn y Dangosyddion Darbodus a bennwyd gan y Cyngor.

Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Adran 151 Swyddog at y prif bwyntiau hyn -

- Y ffactorau allanol sydd wedi dylanwadu ar weithgarwch a phenderfyniadau rheoli'r trysorlys yn ystod y flwyddyn gan gynnwys symudiadau cyfradd llog, cyflwr economi'r DU a'r effaith sylweddol y mae pandemig Covid wedi'i chael arnynt yn ogystal â chwblhau'n rhannol broses drafod Brexit gyda'r cytundeb terfynol ar gytundeb masnach.
- Y ffactorau mewnol sy'n pennu sefyllfa alldro rheoli'r trysorlys sy'n cynnwys y canlynol:
 - **Gwariant cyfalaf a chyllido** - mae'r tabl yn 3.1 yn dangos y gwariant cyfalaf gwirioneddol a sut y cafodd hyn ei ariannu. Roedd gwariant cyfalaf gwirioneddol y Gronfa Gyffredinol a ariannwyd drwy fenthyca yn sylweddol is na'r hyn a amcangyfrifwyd (£20m yn erbyn £39m a amcangyfrifwyd) oherwydd y tanwariant mawr ar y prosiectau cyfalaf a restrir yn 3.1 ac roedd llawer ohonynt wedi'u gohirio o ganlyniad i gyfyngiadau Covid 19.
 - **Cronfeydd wrth gefn a balansau arian parod** - mae balansau arian parod y Cyngor yn cynnwys adnoddau refeniw a chyfalaf a chyllid llif arian. Nodir adnoddau arian craidd y Cyngor yn nhabl 3.2 yr adroddiad ac maent yn cynnwys Cronfa wrth gefn cyffredinol Cronfa'r Cyngor; mae'r ffigurau cyn-archwilio dros dro yn dangos bod y Gronfa Gyffredinol wedi cynyddu o £7.060m ar 31 Mawrth, 2020 i £11.594m ar 31 Mawrth 2021. Cyfanswm darpariaethau a chronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio gan y Cyngor oedd £45.245m ar 31 Mawrth, 2021 (cynnydd ar y swm o £31.124 ar 31 Mawrth, 2020).
 - **Benthyca gros a'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC)** - Mae'r GCC yn adlewyrchu cyfanswm angen sylfaenol y Cyngor i fenthyca i ariannu ei wariant cyfalaf ac mae'n fesur o sefyllfa'r Cyngor o ran dyledion. Mae'n deillio o weithgarwch cyfalaf y Cyngor a'r adnoddau a ddefnyddir i dalu am y gwariant cyfalaf. Mae'n cynrychioli gwariant cyfalaf 2020/21 a ariennir drwy fenthyca a gwariant cyfalaf blynyddoedd blaenorol a

ariannwyd gan fenthyciadau nad yw wedi'i dalu hyd yma gan refeniw neu adnoddau eraill. Er mwyn sicrhau bod lefelau benthycia'n ddarbodus yn y tymor canolig ac y benthycir at ddibenion cyfalaf yn unig, fe ddylai'r Cyngor sicrhau nad yw ei fenthycia allanol gros, ac eithrio yn y tymor byr, yn uwch na chyfanswm y gofyniad cyllido cyfalaf yn y flwyddyn flaenorol ynghyd ag amcangyfrifon unrhyw ofynion cyllido cyfalaf ychwanegol ar gyfer y flwyddyn ariannol gyfredol a'r ddwy flynedd ariannol nesaf. Mae'r benthycia gros o £124.5m ar 31 Mawrth, 2021 yn llai na'r CCG ragwelir ar gyfer y ddwy flynedd nesaf.

- **Benthycia mewnol** – ar ddechrau'r flwyddyn, roedd y sefyllfa fenthycia fewnol, lle mae'r Cyngor yn defnyddio ei arian wrth gefn ei hun i ariannu gwariant cyfalaf, wedi'i orgyllido o £2.3m. Trwy ad-dalu'r benthyciad tymor byr o £10m gan y PWLB a gymerwyd ym mis Mawrth 2020, fel arian wrth gefn wrth wynebu argyfwng Covid 19, a gan na chymerwyd unrhyw fenthyciadau newydd arall yn ystod blwyddyn ariannol 2020/21, roedd y sefyllfa fenthycia fewnol ar 31 Mawrth 2021 wedi'i thanariannu o £12.1m. (CCG minws y sefyllfa fenthycia gros).

- **Ad-dalu dyledion** – Aeddfedodd tri benthyciad PWLB yn ystod y flwyddyn fel y nodir ym mharagraff 3.5 o'r adroddiad. Nid oes unrhyw fenthyciadau tymor byr heb eu talu.

Buddsoddiadau – Bu gostyngiad mewn enillion ar fuddsoddiadau, a oedd wedi bod yn isel yn 2019/20, i bron i sero yn 2020/21. Ar sail y balansau cyfartalog o £43.7m cafwyd llog o £0.035m ar gyfradd llog cyfartalog o 0.079 yn erbyn cyllideb lle gosodwyd llog ar £0.053m. Cyfrannodd buddsoddiadau cyfyngedig mewn Awdurdodau Lleol eraill, a'r ffaith bod cyfraddau llog wedi disgyn yn is na'r hyn a ragwelwyd pan gynhyrchwyd y gyllideb, at y gostyngiad hwn yn y llog a dderbyniwyd. Cafodd y rhagolwg ar gyfer cyfraddau llog yn Strategaeth Rheoli'r Trysorlys 2020/21 ei annilysu gan bandemig Covid a arweiniodd at dorri Cyfradd y Banc i lawr i 0.1% i wrthsefyll effaith y cyfyngiadau symud ar rannau helaeth o'r economi. Roedd rhai o adneuo'n y Cyngor mewn cyfrifon adneuo nad oes angen rhoi rhybudd ar gyfer tynnu arian allan, tra bod un benthyciad i awdurdod lleol arall.

- Yn unol â Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2020/21, ni chafodd unrhyw ddyledion eu haildrefnu yn ystod y flwyddyn gan fod y gwahaniaeth o 1% ar gyfartaledd rhwng cyfraddau benthycia newydd y PWLB a chyfraddau ad-dalu cynamserol yn golygu nad oedd yn werth aildrefnu. Yn ystod y flwyddyn, ni chymerodd y Cyngor fenthycy mwy nag yr oedd ei angen, na chyn bod angen, dim ond er mwyn elwa ar fuddsoddi'r symiau ychwanegol a fenthycwyd. Roedd y gweithgaredd buddsoddi yn ystod y flwyddyn yn cydymffurfio â'r strategaeth a gymeradwywyd ac nid oedd gan y Cyngor unrhyw anawsterau hylifedd. Pan fydd y Cyngor yn buddsoddi ei arian dros ben, yr elfen bwysicaf yw diogelwch y buddsoddiad, ac yna hylifedd ac yna'r cynnyrch. Y strategaeth ar fuddsoddi arian dros ben fyddai benthycia yn y tymor byr gydag awdurdodau lleol eraill i sicrhau'r enillion mwyaf posibl mewn ffordd ddiogel.
- Yn ystod 2020/21 cydymffurfiodd y Cyngor â'i ofynion deddfwriaethol a rheoliadol. Amlinellir y data allweddol ar gyfer y dangosyddion darbodus a'r dangosyddion trysorlys gwirioneddol, sy'n nodi effaith y gweithgareddau gwariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn, gyda chymaryddion yn y tabl ym mharagraff 6.1 o'r adroddiad. Roedd gwariant cyfalaf yn is na'r hyn a ragwelwyd ar adeg cynhyrchu'r dangosyddion Darbodus oherwydd tanwariant ar brosiectau cyfalaf; yn yr un modd, roedd y CCG yn sylweddol is na'r hyn a ragwelwyd wrth gytuno ar y Dangosyddion Darbodus oherwydd y tanwariant ar Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif gan leihau lefel y benthyciadau heb gymorth oedd ei hangen yn 2020/21. Nid aethpwyd tu hwnt i'r Terfyn Benthycia Awdurdodedig (£183m) na'r Terfyn Gweithredol (£178m) yn ystod y flwyddyn, gyda swm y ddyled allanol yn cyrraedd £139.2m yn unig ar ei huchaf. Roedd y costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw net ar gyfer y Gronfa Gyffredinol (4.80%) yn agos iawn at y chyfanswm a ragwelwyd (5.15%) sy'n golygu bod y dangosydd hwn wedi perfformio yn ôl y disgwyl a hefyd yn unol â'r flwyddyn flaenorol. Roedd y costau cyllido fel cyfran o'r llif refeniw ar gyfer y CCG (16.34%) yn is

na'r cyfanswm a ragwelwyd (17.16%) oherwydd bod y costau cyllido yn is a'r llif refeniw net, hefyd yn is na'r disgwyl ar adeg cynhyrchu'r dangosydd arfaethedig ar gyfer 2020/21

- Roedd perfformiad rheoli trysorlys y Cyngor yn ystod y flwyddyn yn unol â'r strategaeth risg isel, enillion isel ar fuddsoddiadau a dull cynlluniedig o fenthycia er mwyn lleihau taliadau llog. Mae perfformiad yn erbyn y strategaeth yn ystyried y ffactorau economaidd allanol ac yn cael ei hadolygu'n rheolaidd er mwyn sicrhau mai'r strategaeth yw'r un fwyaf priodol o hyd.
- Cymeradwyodd y Cyngor Ddatganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2021/22 ym mis Mawrth, 2021; ni ddisgwylir i'r strategaeth newid yn sylweddol cyn belled â bod Cyfradd y Banc yn parhau ar ei lefel isel bresennol; fodd bynnag, bydd y Cyngor yn cael ei arwain gan y Cynghorwyr Trysorlys wrth wneud penderfyniadau ynghylch ble a phryd i fuddsoddi a/neu fenthycia. Rhagwelir y bydd angen i'r Cyngor gynyddu ei fenthyciadau yn ystod y tair blynedd nesaf i ariannu ei raglen gyfalaf a fydd yn ei dro yn effeithio ar y Gronfa Gyffredinol gyda mwy o Ddarpariaeth Isafswm Refeniw yn cael ei chodi i gyllido'r costau ariannu cyfalaf.

Wrth ystyried yr adroddiad cododd y Pwyllgor y pwyntiau canlynol –

- Eglurder ynghylch yr arfer o fuddsoddi gyda chynghorau eraill, yn benodol p'un ai a wneir hynny ar sail pa mor deilwng yw'r cyngor i dderbyn credyd a ph'un ai a oes ffi weinyddol ar gyfer y broses. Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod y broses fel arfer yn cael ei chynnal drwy frocer a bod yr awdurdod benthycia'n talu'r ffi. Mewn achosion lle mae gan y Cyngor gysylltiad neu berthynas wedi'i sefydlu â'r awdurdod benthycia, e.e. mewn achos lle'r oedd Cyngor Ynys Môn yn buddsoddi gyda chyngor arall yng Ngogledd Cymru, trefnwyd y buddsoddiad cychwynnol drwy frocer ond cafodd y buddsoddiad ei drefnu wedyn heb wasanaeth broceriaeth. Er bod y sector awdurdodau lleol yn cael ei ystyried yn lle diogel ar gyfer buddsoddi yn gyffredinol, mae'r Cyngor yn cynnal gwiriadau diwydrwydd dyladwy ar y cynghorau y mae'n buddsoddi gyda nhw, er enghraifft, drwy archwilio eu cyfrifon; hefyd mae cynghorau sydd mewn trafferthion ariannol yn hysbys yn gyffredinol o fewn y sector ac mae'r Cyngor hefyd yn derbyn arweiniad gan ei Gynghorwyr Trysorlys ynghlŷn â'r cynghorau sy'n ariannol gadarn ac felly'n ddiogel i fuddsoddi gyda nhw, a'r rhai nad ydynt.
- P'un ai yng ngoleuni'r cynnydd sylweddol ym malansau ysgolion yn 2020/21 a'r feirniadaeth yn y gorffennol ar ysgolion am gael balansau a ystyrir yn ormodol, dylai Penaethiaid a chyrrff llywodraethu bellach fod yn ceisio gwario'r arian dros ben ar gynlluniau addas neu ystyried a ddylent gadw eu balansau fel arian "diwrnod glawog" i liniaru unrhyw bwysau ariannol a allai godi yn y dyfodol. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 fod balansau ysgolion wedi lleihau'n sylweddol dros y ddwy flynedd ddiwethaf wrth i ysgolion ddefnyddio eu cronfeydd wrth gefn i wneud iawn am ddiffygion yn y gyllideb. Nid yw'r cynnydd ym malansau ysgolion yn unigryw i Ynys Môn a gellir ei briodoli i dri ffactor. Yn gyntaf, y cyllid grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru yn hwyr yn y flwyddyn ariannol i alluogi ysgolion i helpu disgyblion i ddal i fyny â'u haddysg a fydd yn cael ei wario gan ysgolion yn y flwyddyn ariannol hon. Yn ail, y gostyngiad yng ngwariant ysgolion yn 2020/21 yn sgil cyfnodau o gau oherwydd y cyfyngiadau symud yn ystod y flwyddyn gyda'r Awdurdod yn penderfynu peidio ag adfachu'r cyllid nas defnyddiwyd o'r gyllideb ysgolion ddirprwyedig. Y trydydd ffactor sy'n berthnasol i ysgolion uwchradd yw'r taliad y mae'r ysgolion wedi'i wneud i fwrdd arholi CBAC sy'n sylweddol is na'r taliad a fyddai wedi bod yn ddyledus pe bai'r arholiadau'n cael eu cynnal fel arfer. Y cyngor i ysgolion fyddai, er y gellir gwario balansau ar brosiectau penodol sydd o fudd i'r ysgol, ei bod hefyd yn fuddiol sicrhau bod balansau ar gael i'w defnyddio i bontio'r bwlch mewn blwyddyn pan fydd niferoedd disgyblion yn gostwng a'r cyllid yn sgil hynny. Yn ogystal â hyn, pe bai arwyddion y byddai cyllidebau'n gostwng yn y tymor hir a fyddai'n golygu bod angen gwneud

arbedion, yna byddai'n well i ysgolion weithredu'r arbedion hynny'n gynt mewn ffordd gynlluniedig yn hytrach nag yn hwyrach pan fydd yn rhaid ei wneud, gan wanhau sefyllfa ariannol yr ysgol.

- Cyfeiriwyd at y ffaith nad oedd y rhagolygon diweddaraf ynghylch cyfraddau llog gan Link Assets Services yn Nhabl 7.5 yr adroddiad yn adlewyrchu'r chwyddiant yn y gyfradd llog, a'r goblygiadau i reolwyr trysorlys os cynyddir y gyfradd llog i wrthsefyll pwysau chwyddiant. Yn ogystal â hyn, awgrymwyd, o ystyried bod cyfraddau llog ar lefelau hanesyddol isel, y gallai fod yn ddoeth i ni ystyried benthycia nawr yn barod am yr adeg pan fo angen cyfalaf, yn enwedig os gellir cyflymu gwariant cyfalaf sydd wedi gostwng yn gyson is na'r gyllideb. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 mai meddylfryd Banc Lloegr yw bod y cynnydd mewn chwyddiant yn un dros dro a'i fod yn cael ei yrru gan alw cronedig wrth i gyfyngiadau gael eu codi ac y bydd yn lleihau wrth i'r galw fynd yn is ac wrth i fywyd ddod yn ôl i drefn. Y farn hirdymor yw y bydd y gyfradd chwyddiant yn dychwelyd i dan 2% ac nad oes angen cynnydd tymor byr yn y gyfradd llog. Er y gallai'r farn newid os bydd chwyddiant yn parhau i godi, nid oes awydd uniongyrchol i gyfynguj ar wariant defnyddwyr wrth i'r economi geisio gwella. O ran a ddylid benthycia i fanteisio ar gyfraddau llog isel ai peidio â chyflymu gwariant cyfalaf, byddai hynny'n bosibl pe bai'r capasiti a'r cynlluniau ar gael; gallai rhuthro i gyflwyno cynlluniau am fod arian ar gael ac oherwydd ei fod yn rhad i'w fenthycia olygu bod y Cyngor yn wynebu dyledion ar gyfer cynlluniau nad ydynt yn unol â'i flaenoriaethau a thrwy hynny'n cyfyngu ar fenthycia yn y dyfodol pan fydd cynlluniau y mae'r Cyngor yn dymuno gwario arnynt sy'n cyflawni ei amcanion corfforaethol.

Penderfynwyd –

- **Nodi y bydd y ffigurau alldro yn adroddiad rheoli blynyddol y trysorlys ar gyfer 2020/21 yn parhau'n rhai dros dro nes i'r archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2020/21 gael ei gwblhau a'i gymeradwyo; adroddir fel sy'n briodol ar unrhyw addasiadau sylweddol sy'n deillio o'r ffigurau a gynhwysir yn yr adroddiad hwn.**
- **Nodi'r dangosyddion darbodus a thrysorlys dros dro ar gyfer 2020/21 yn yr adroddiad hwn.**
- **Derbyn adroddiad rheoli blynyddol y trysorlys ar gyfer 2020/21 ac anfon yr adroddiad ymlaen i gyfarfod nesaf y Pwyllgor Gwaith heb sylwadau pellach.**

5. ADRODDIAD ATAL TWYLL, LLWGRWOBROWYO A LLYGREDD BLYNYDDOL 2020/21

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg sy'n cynnwys adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgwrwobrowyo a Llygredd 2020/21 i'r Pwyllgor ei ystyried. Mae'r adroddiad yn cyflwyno'r gweithgaredd a gynhaliwyd yn 2020/21 i leihau'r risg o dwyll, llwgwrwobrowyo a llygredd o fewn y Cyngor, ac yn ei erbyn; mae'n amlgu rhai o'r meysydd risg twyll presennol a rhai sy'n dod i'r amlwg gan gynnwys y rhai sy'n gysylltiedig â phandemig Covid-19 ac yn dod i'r casgliad ynghylch effeithiolrwydd trefniadau'r Cyngor i leihau'r risg o dwyll.

Arweiniodd y Pennaeth Archwilio a Risg y Pwyllgor drwy'r adroddiad blynyddol gan gyfeirio at y canlynol -

- Y wybodaeth gyd-destunol gan gynnwys y diffiniad o dwyll fel yr argymhellir gan Ganolfan Atal Twyll CIPFA a'r rhesymau pam fod mynd i'r afael â thwyll yn bwysig. Mae twyll yn fygythiad ariannol sylweddol i gynghorau a gall effeithio ar eu henw da ac arallgyfeirio cyllid oddi wrth wasanaethau cyhoeddus hanfodol gan danseilio ymddiriedaeth y cyhoedd, cynaliadwyedd ariannol ac effeithlonrwydd sefydliadol. Yng Nghymru, roedd adroddiad diweddar yr Archwiliwr Cyffredinol (2019) yn tynnu sylw at y ffaith y gallai gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru fod yn colli hyd at £1 biliwn y flwyddyn o ganlyniad i dwyll.

- Trefniadau Cymru gyfan ar gyfer atal twyll. Yn dilyn trosglwyddo ymchwilwyr twyll o Lywodraeth Leol i'r Adran Gwaith a Phensiynau yn 2014, nid oes gan y mwyafrif o gynghorau yng Nghymru, gan gynnwys Cyngor Sir Ynys Môn, adnodd atal twyll pwrpasol ar draws y cyngor mwyach, ac yn lle hynny dynodwyd y swyddogaeth atal twyll yn y Cyngor i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol. Nid oes ychwaith unrhyw grŵp neu rwydwaith proffesiynol cyffredinol sy'n hyrwyddo atal twyll yn benodol mewn llywodraeth leol. Er mwyn llenwi'r bwlch, yng Ngogledd Cymru'n, ffurfiwyd is-grŵp o'r Bartneriaeth Archwilio Gogledd a Chanolbarth Cymru yn ddiweddar i rannu ac ysgogi arfer da mewn perthynas ag atal twyll.
- Risgiau twyll cyfredol a rhai sy'n dod i'r amlwg. Adroddodd Cynghorau yn y DU fod oddeutu 47,000 o achosion o dwyll wedi cael eu canfod neu eu hatal yn 2019-20 gyda'r colledion mwyaf yn deillio o dwyll Treth y Cyngor (tua £35.9m) ac yna consesiwn parcio i'r anabl a thwyll ym maes tai. Y maes lle gwelir twyll cynyddol fwyaf yn y DU yw tenantiaeth tai, gydag amcangyfrif o £60.1m wedi'i golli yn 2019-20 o'i gymharu â £47.7m yn 2018-19. Mae Pennaeth Gwasanaethau Tai wedi asesu bod twyll tenantiaeth, yn gyffredinol, yn isel yn Ynys Môn. Fodd bynnag, cafodd erthygl codi ymwybyddiaeth ei chynnwys mewn cylchlythyr a ddosbarthwyd i bob tenant yn rhoi gwybod iddynt beth i'w wneud os oeddent yn amau unrhyw beth mewn eiddo cyfagos ac mae Swyddogion Rheoli Tai'r Gwasanaeth wedi dilyn hyfforddiant twyll tenantiaeth.
- Gostyngiad person sengl y dreth gyngor (SPD) yw'r maes lle gwelir y twyll cynyddol mwyaf nesaf yn y DU, sydd â chynnydd amcangyfrifedig o £9.6m i werth amcangyfrifedig o £29.0m ar gyfer achosion a ganfuwyd/a ataliwyd yn 2018-19. Mae'r Cyngor yn defnyddio cwmni allanol i adolygu a dilysu ei hawliadau SPD o bryd i'w gilydd i nodi hawliadau sydd mewn perygl o dwyll a gwallau. Nododd yr ymarfer diwethaf ym mis Awst 2018 werth £340,347 o wallau, gyda chyfradd gwallau o 4.3%. Y ddau faes risg twyll canfyddedig uchaf ar gyfer 2019/20 yw caffael a SPD y Dreth Gyngor ac yna ardrethi busnes, gofal cymdeithasol i oedolion a gostyngiadau treth yn y drefn honno. Bydd adolygiad o natur fregus y Cyngor i dwyll caffael yn cael ei gynnal yn 2021/22.
- Mae CIPFA yn cymeradwyo set gyffredin o egwyddorion ar draws y gwasanaethau cyhoeddus i wella arfer atal twyll ac mae'r rhain wedi'u nodi yn ei God Ymarfer ar Reoli Risg Twyll a Llygredd yn 2014. Cynhaliwyd asesiad o arferion y Cyngor wedi'u meincnodi yn erbyn y pum egwyddor yn y Cod ac mae'r adroddiad yn rhoi crynodeb lefel uchel o'r canlyniadau.
- Achosion o geisio twyllo'r Cyngor yn ystod 2020/21. Roedd hyn yn cynnwys dau achos o dwyll 'ailgyfeirio maleisus', a elwir hefyd yn dwyll mandad (pan fydd rhywun yn dynwared trydydd parti fel cyflenwr). Canfuwyd un ohonynt gan fanc y cyflenwr dilys, a rhwystrwyd y llall gan Swyddog Cyflogres. Hefyd, llwyddodd y Tîm Grantiau i ganfod ac atal nifer o geisiadau twyllodrus am grant busnes Covid 19.
- Mae rhyw lefel o dwyll yn debygol yn y sector cyhoeddus, hyd yn oed yn ystod cyfnodau arferol, ond roedd 2020-21 yn flwyddyn o heriau heb eu tebyg wrth i'r pandemig Covid-19 drawsnewid gwaith y Cyngor a bywydau ei staff. Hefyd cafodd y cyfyngiadau symud effaith sylweddol ar yr economi. Cafodd y gwaith a gynlluniwyd i wella trefniadau atal twyll y Cyngor eu hatal wrth i'r tîm gefnogi ymateb y Cyngor i'r pandemig. Fodd bynnag, trwy adleoli un aelod o'r tîm Archwilio Mewnol i'r tîm a oedd yn dosbarthu grantiau busnes Covid-19, llwyddwyd i helpu i sicrhau her drwyadl a chadarn wrth dalu'r grantiau busnes. Mae rheoli risgiau twyll a llygredd yn effeithiol yn rhan hanfodol o gyngor effeithiol, modern sy'n rheoli ei adnoddau'n effeithlon er mwyn sicrhau gwerth am arian.
- Mae'r llywodraeth, asiantaethau gorfodi'r gyfraith, asiantaethau diogelwch, rheoleiddwyr a'r sector preifat yn parhau i weithio gyda'i gilydd i warchod y cyhoedd a busnesau rhag bob math o dwyll. Mae twyll yn hynod o anodd ei ddarogan ac er bod y sefydliadau hyn yn monitro tueddiadau mewn troseddau yn ofalus, y peth pwysicaf yw cyfleu'r neges i staff ac i'r cyhoedd i fod yn ymwybodol ac yn effro. Felly bydd rhaglen gynhwysfawr i godi ymwybyddiaeth o atal twyll, drwy gyfrwng e-ddysgu ac adnewyddu polisïau, yn gonglfaen i'r strategaeth atal twyll ar gyfer 2021/22. Mae angen amlwg am ymagwedd

gadarn sy'n cael ei chefnogi gan aelodau etholedig, prif weithredwyr a'r rhai hynny sy'n gyfrifol am lywodraethu. Er mwyn i fesurau atal twyll a llygredd fod yn llwyddiannus mae angen eu hymgorffori o fewn y sefydliad gan greu diwylliant lle na yw twyll yn dderbyniol nac yn cael ei oddef.

Codwyd y pwyntiau canlynol gan y Pwyllgor wrth drafod yr adroddiad blynyddol –

- Yng nghyd-destun twyll tenantiaeth tai, cyfeiriwyd at yr anawsterau a achosir pan fo budd-dal tai yn cael ei dalu'n uniongyrchol i denantiaid a phan nad oes bwriad gan y tenant i'w ddefnyddio i dalu rhent i'w landlord gan arwain felly at golli arian i'r Cyngor a cholli incwm i landlordiaid. Er ei fod yn cydnabod bod deddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud taliad budd-dal tai yn uniongyrchol i'r tenant, yng ngoleuni maint y broblem, y colledion, a'r problemau ehangach y mae'n eu hachosi, gofynnwyd p'un ai y gall y Cyngor gymryd unrhyw gamau i fynd i'r afael â'r broblem, yn enwedig mewn achosion lle mae gan denant hanes o beidio â thalu rhent. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod budd-dal tai yn hawliad a wneir gan y tenant a brosesir gan y Cyngor sydd wedyn yn gwneud taliad yn seiliedig ar yr hawliad; nid yw'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod hawlwr yn defnyddio'r taliad i dalu am unrhyw rwymedigaethau cytundebol sydd ganddynt gyda'r landlord. Mae'r deddfwriaeth yn ei gwneud yn glir mai hawl y tenant yw talu'r arian yn uniongyrchol iddynt; mae'r Cyngor yn gweinyddu'r budd-dal ond nid yw'n talu rhent ar ran y tenant. Os yw'r hawliad am fudd-dal yn dwyllodrus, hynny yw, nad oes gan yr hawliwr hawl iddo, yna daw'n fater i'r Adran Gwaith a Phensiynau (cafodd y gwaith o ymchwilio i dwyll ei drosglwyddo o awdurdodau lleol i'r Adran Gwaith a Phensiynau yn 2014) y bydd y Cyngor yn anfon unrhyw dystiolaeth ati. Felly mae'r Cyngor yn gyfyngedig o ran yr hyn y gall ei wneud o ran y broblem gan ei bod yn ofynnol iddo dalu budd-dal tai i hawliwr sy'n gwneud hawliad dilys ac, mewn achosion lle amheuir bod twyll, yr Adran Gwaith a Phensiynau bellach sy'n gyfrifol am ei erlyn.
- Cyfeiriwyd at y cyhoeddusrwydd a roddwyd yn y cyfryngau lleol i sancsiynau a gorfodaeth mewn cysylltiad ag achosion o dwyll Treth y Cyngor a thwyll Budd-dal Tai er mwyn atal eraill ond nid felly ag achosion yn ymwneud â chamddefnyddio consesiynau parcio i'r anabl (bathodynnau glas). Holwyd ai'r rheswm am hyn yw methiant i ganfod achosion neu nad oes achosion o'r fath yn bodoli ar Ynys Môn. Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod yr adroddiad yn cyfeirio at gamddefnyddio bathodynnau glas yng nghyd-destun y DU lle mae'n broblem sylweddol mewn dinasoedd a chynghorau bwrdeistref mawr. Yn y manau hynny mae lle parcio'n brin gall yr incwm y mae'r awdurdod lleol yn ei golli oherwydd y math hwn o dwyll, fod yn swm sylweddol. Yn Ynys Môn, nid yw'n cael ei ystyried yn risg benodol nac yn dwyll y mae'r Cyngor yn arbennig o agored i niwed iddo.
- Er ei fod yn cytuno bod cyhoeddusrwydd yn arf defnyddiol i atal twyll, awgrymwyd y byddai creu swydd atal twyll yn helpu o ran gwaith rhagweithiol i atal twyll a hefyd i gasglu gwybodaeth ar gyfer camau gorfodi, ac nad yw dull llai cadarn yn debygol o arwain at y canlyniadau y mae'r Cyngor yn chwilio amdanynt. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth mai gwaith rheolaau mewnol yw atal twyll; dros amser mae natur twyll a chyfleoedd i dwyllo wedi newid yn ogystal â'r dulliau o ganfod ac atal twyll e.e. llai o ddefnydd o arian parod a mwy o wybodaeth ar gael a gwybodaeth wedi'i digideiddio sy'n golygu ei bod yn haws croesgyfeirio a gwirio data. Mae'r ffaith ein bod yn awdurdod llai o faint yn golygu bod y risg o dwyll yn llai a'n bod yn fwy tebygol o ganfod achosion o dwyll, ond ni chaiff ei ddileu'n gyfan gwbl. Tuedda twyllwyr i dargedu awdurdodau mawr lle mae'r enillion ar gyfer cyflawni twyll yn llwyddiannus yn debygol o fod yn llawer uwch. O ran yr achosion o dwyll sy'n digwydd yn Ynys Môn, maent ar raddfa llawer llai.
- P'un ai a oes gan Archwiliad Allanol fwy o rôl i'w chwarae i ganfod twyll. Dywedodd Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru, er y gall Archwilio Cymru adolygu cwrpas ei waith wrth gynllunio ei raglen waith gyda rheolaeth

gorfforaethol ar ddechrau'r flwyddyn a rhannu enghreifftiau o arfer da, mai cyfrifoldeb y Cyngor yw rhoi rheolaethau mewnol ar waith ar ffurf polisiau, systemau a phrosesau i reoli'r risg o dwyll, i gael sicrwydd bod y rheolaethau hynny'n gweithredu'n effeithiol ac i sicrhau bod yr hyfforddiant yn gyfredol a bod staff ar draws y sefydliad yn ddigon ymwybodol o dwyll.

Tynnodd y Cyngorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid sylw at bwysigrwydd addysgu staff am wahanol fathau o dwyll ac y dylai hyfforddiant gloywi fod ar gael o leiaf unwaith y flwyddyn a chael cefnogaeth staff i fynd i'r afael â thwyll o fewn y sefydliad, ac yn ei erbyn.

Ar ôl ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd a chynnig sylwadau arni, penderfynwyd derbyn yr Adroddiad Blynyddol ar gyfer Atal Twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd ar gyfer 2020/21 a nodi ei gynnwys.

NI CHYNIWIWYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

6. DIWEDDARIAD AR Y STRATEGAETH A'R BLAENORIAETHAU ARCHWILIO AR GYFER 2021/22

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg oedd yn diweddarau'r Pwyllgor ynglŷn ag Archwilio Mewnol ar 12 Gorffennaf 2021 i'w ystyried. Darparodd yr adroddiad crynodeb o'r archwiliadau a gwblhawyd a'r llwyth gwaith presennol ers yr adroddiad diwethaf i'r Pwyllgor ym mis Ebrill, 2021.

Cyfeiriodd y Pennaeth Archwilio a Risg at y gwaith sicrwydd a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf i'r Pwyllgor fel yn Nhabl 3 yr adroddiad gyda'r pedwar adroddiad cyntaf (Parhad y Gwasanaeth TG – Gwe-rwydo; Sicrwydd ynghylch trefniadau Rheoli Argyfwng Covid 19; Nodi Anfonebau Dyblyg ac Adennill Taliadau Dyblyg, a Gwytnwch TG (Dilyn i fyny am y tro cyntaf)) i'r Pwyllgor ym mis Mai, 2021. Cyflwynir y tri adroddiad sy'n weddill (Cynllun Taliadau Arbennig y Gweithlu Gofal Cymdeithasol; Ymdopi â Digartrefedd ac Effeithiau Covid 19 a Rheoli Cronfeydd Answyddogol Ysgolion - Dilyn i fyny am y tro cyntaf) gyda'r agenda ar gyfer y cyfarfod heddiw ac mae pob un wedi arwain naill ai at farn Sicrwydd Sylweddol neu Resymol gyda dim ond un mater cymedrol wedi'i godi mewn cysylltiad â Rheoli Cronfeydd Answyddogol Ysgolion. Tynnodd sylw at gyfraniad staff y Gwasanaeth Addysg at ddatblygu'r materion a godwyd gan yr archwiliad o Reoli Cronfeydd Ysgolion Answyddogol ac at y ffaith eu bod wedi cymryd rhan lawn yn y gwaith, a chadarnhaodd fod pob ysgol ac eithrio un bellach wedi cael tystysgrif archwilio ar gyfer eu cronfeydd ysgol a bod yr olaf un ar y gweill. Dangosir y gwaith archwilio sy'n mynd rhagddo yn Nhabl 4 yr adroddiad a darperir trosolwg o'r camau gweithredu sy'n weddill gan y dangosfwrdd yn Atodiad 1 i'r adroddiad.

Wrth fyfyrion ar y wybodaeth a gyflwynwyd, holodd y Pwyllgor ynghylch y 35 o faterion/risgiau a oedd yn weddill a briodolwyd i'r Gwasanaeth Adnoddau sy'n ymddangos yn anghymesur â'r camau gweithredu sy'n weddill i wasanaethau eraill. Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg, gan fod rhan fawr o waith diweddar yr Archwiliad Mewnol wedi bod yn gysylltiedig ag agweddau o wasanaeth o fewn Adnoddau, ei bod yn fwy tebygol y bydd nifer uwch o faterion sy'n dal angen sylw ar gyfer y swyddogaeth Adnoddau; fodd bynnag, dim ond 7 o'r 35 mater yn y categori angen sylw sy'n hwyr ac nid yw'r gweddill wedi cyrraedd eu dyddiad gweithredu ac mae'r gwaith sy'n mynd rhagddo.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi darpariaeth sicrwydd yr Archwiliad Mewnol yn y dyfodol.

NI CHYNYGIWYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

7. ARCHWILIO ALLANOL: RHAGLEN WAITH AC AMSERLEN ARCHWILIO CYMRU - CSYM

Cyflwynwyd adroddiad yr Archwiliad Allanol oedd yn nodi Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru mewn perthynas â Chyngor Sir Ynys Môn i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Dywedodd Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru fod yr adroddiad yn cyflwyno rhaglen waith ac amserlen Archwilio Cymru mewn perthynas ag Ynys Môn ac yn genedlaethol mewn fformat newydd ac mae'n cynnwys y gwaith sydd i'w wneud gan reoleiddwyr eraill. Mae hefyd yn cynnwys crynodeb o adroddiadau cenedlaethol cyhoeddus ac arfaethedig Archwilio Cymru ac allbynnau eraill. Mae'r adroddiad yn cynrychioli un pwynt gwybodaeth ar gyfer gweithgareddau rheoleiddio o ran gwaith sydd yn yr arfaeth a gwaith a gwblhawyd ar lefel leol a chenedlaethol a chaiff ei baratoi bob chwarter a'i gyflwyno i gyfarfod nesaf y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sydd ar gael.

Penderfynwyd derbyn a nodi Rhaglen Waith ac Amserlen Archwilio Cymru - CSYM.

8. BLAEN RAGLEN WAITH WEDI'I DIWEDDARU

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg sy'n cynnwys mân ddiwygiadau i'r Blaen Raglen Waith a gymeradwywyd ar gyfer 2021/22 oherwydd materion llwyth gwaith a/neu newidiadau deddfwriaethol i'w hystyried gan y Pwyllgor.

Penderfynwyd nodi'r mân ddiwygiadau i'r Blaen Raglen Waith a gymeradwywyd ar gyfer 2021/22.

**Y Cynghorydd Peter Rogers
Cadeirydd**